
Kenéz Ferenc

EGY TÉZIS, EGY VERS, EGY EMLÉK

ANNAK, AKI...

1989. március 16-án léptünk le a Balt-Orient lépcsőjéről Budapesten, kilenc hónap múlva otthon bekövetkezett a fordulat. És nem rohantam vissza az első vonattal. A tizedikkel sem. És a századikkal sem. Úgy éreztem: ahhoz, ami történt, csak annak van joga, aki kitartott a legeslegutolsó, reménytelen estéig...

(De hát mi az, hogy kitartani?)

Hát ez ama nagy tematika, ez az a szó, amely 89 előtt mindent jelentett, s azután már semmit. E köré az egy szó köré színdarabok, regények, versek, életművek íródtak, sőt, erre az egy szóra tulajdonképpen egy egész irodalmi élet épült, s amikor ennek a szónak az értékfenntartó ereje aktualitását veszítette (mert kiderült, hogy egyfajta hadi állapotra való utalás a legfőbb mozgósító képessége), belereccsent egy egész irodalom. Nem, nem dőlt össze, csak belereccsent. Ám erre a recsegésre-ropogásra kellett ráhangolni minden azután született szimfóniát.

És mi az, hogy legutolsó?

Az, amikor már mindenki felsorakozott köréd, vagy amikor már senki sincs melletted? Amikor már minden barátod fél tőled, vagy amikor már te félsz minden barátodtól? Amikor a jövő olyan távoli, mint egy délibáb, vagy olyan közeli, mint egy puskagolyó? Amikor már csak az xyz maradt meg az ábécéből, vagy amikor már az ábécé sem? Amikor már csak az írógép a tied, a betűi nem?

S mi az, hogy reménytelen?

Amikor cserébben akarunk diófát nevelni, vagy amikor pusztulásra ítéljük diófásunkat? Amikor a szobroktól remélünk vérátömlesztést, vagy amikor vírussal fertőzött már a szobrok vére is? Amikor a gyermek uzsonnatás-kájába maroknyi búzaszemet pakolunk tízóraira, vagy amikor egy búzaföldön végignyúlva a hangyaboly nesztelenségéből próbáljuk kihallani a feltámadás harsonáját?

S mi az, hogy este?

Az-e, amit a költők éppen egymilliomdszor írnak le, vagy az, amit éppen egymilliomdszor törölnek a versből? Amikor az utolsó vonat is befutott, vagy amikor már az utolsó is kiszaladt az állomásról? Amikor a sötét égboltozatnak fordítom az arcom, és rám ragyog a világmindenség, vagy amikor az öreg kutya már nem ugrik a vacsoramaradékra sem?)

Mondhatnám: 1989 decembere óta minden nap tűnődöm ezen.

És jó ideje ott ülök minden hazamenő vonatban.

APRÓSÁGOK, ALKATRÉSZEK

Ledűtötték
és darabjaira szedték
szerkezetét

az építmény ott feküdt
hosszan kinyúlva a fűvön
a város felett

se égbe mászni
se égből ugrani
nem volt mód többé

a magasság ott volt
közönségesen kinyújtva kiterítve
talajszinten

de akiknek a magasság
egykor még jelentett valamit
egy-két szerelőkulccsal
éjszaka visszajártak

s ilyen-olyan apró
kis alkatrészekkel tértek meg
dombalji nyugtalan
otthonaikba.

Ma itt-ott polgári lakterek
tükrös vitrineiben állnak
az intarziás komód fölött
bársonnyal bélelt dobozok mélyén

vagy megroggyant családi
házak poros padlásterében
a ruhaszárító kötelek alatt
rongyokba csavartan.

Ami ott maradt fön
az már nem az igazi
hiszen hogyan is lehetne igazi
egy ugrótorony
ahonnan csak emlékezés
és nem bátorság kérdése többé
a halálugrás.

VALER ȘI APARATUL DE SUDURĂ

Az utcán hirtelen rám köszönt egy vadidegen, mosolygós fiatalember. „Bună ziua!” Meglepetten vettem szemügyre, vártam, mit akar, ám az csak állt, nem mondott semmit, nézett mosolyogva. „Bunaaa...”, válaszoltam kissé elnyújtva, némileg időt próbálván nyerni a szokásos második kérdés előtt. Az ám, csakhogy a második kérdés igencsak meghökkentő volt. „Ce mai faceți?” – kérdezte a fiatalember mosolyogva. De hiszen én ezt a fiatalembert nem ismerem! „Ei bine, bine, foarte bine!” – mondtam, fejemet igenlőleg himbálva, kissé tanácstalanul, mire jött a következő meghökkentő kérdés: „Și doamna, familia?” Némileg csodálkozva magamon, a lehető legszívélyesebb hangon adtam tudtára, hogy ő is, ők is, igen, mindenkinek nagyon jól van... Majd, némi, mindkét részről megmutatózó elégedett bólogatás után, vettem a bátorságot, s bár kissé sután, de rákérdeztem: már elnézést, de ne cunoaștem noi de unde va?... Majd kiütött a veríték, amikor megdöbbsent ábrázatára pillantottam. Elhűlve nézett, hallgatott picit, majd így szólt: „Vai, domnule...!” S kissé kínos, kényszeredett mosollyal folytatta: domnule, hát én jártam ott, a lakásukban, tudja... Felvidulva kap-

tam erőre. Legalább annyi ideje nem lakom Kolozsváron, ahány éves lehet ez a fiatalember, megvan, összetévesztenek valakivel! S mondtam is rögtön, nevetve, nu, nu, itt valami tévedés van, mi nem ismerhetjük egymást! Döbbenten bámult a szemembe... Ei domnu, domnu, hát hogy mondhat ilyet, nem emlékszik... nem, nem, ráztam a fejem, most már mintegy kívül kerülve, felülemelkedve a helyzeten, itt valami tévedés van, nem kapcsol össze semmi bennünket, dar domnu, az nem lehet, hogy nem emlékszik, domnu, nem lehet, gondolkozzék csak, szaporázta a fiatalember, tudja, amikor ott jártunk, tudja, én meg a társam, nem, nem, ráztam a fejem, az emlékkép ellenére, nem, nem, fiatal barátom, nekünk semmi közünk egymáshoz, mondtam, és az ismétlődő sok vai domnu, domnule között kezemet nyújtva léptem is volna tovább, ám ő fogta a kezem, nézett hitetlenkedve, állt mozdulatlanul, mint akinek földbe gyökerezett a lába, s hajtogatta egyre, vai, domnule, vai domnule, amikor ott voltunk maguknál, én és Valer, „eu și Valer, Valer, cu aparatul de sudură...” Hát attól a pillanattól kezdve a „kötődés” újfent világossá vált számomra: ide vagyok forrva, úgy ide vagyok forrva, ehhez a közösséghez, mintha ki sem szakadtam volna, meglehet, nem is vagyok más, mint egy kolozsvári lélek pesti alteregója csupán, hiszen az nem lehet, hogy egy vadidegen ember, aki ennyire emlékszik rám, ne tudná nálam jobban, hogy ki vagyok én...